

รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู:
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และองค์ประกอบเชิงยืนยัน*
A MODEL FOR ENHANCING TEACHERS' CAPACITY IN STUDENT CARE AND
SUPPORT: AN EXPLORATORY AND CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS

ปราโมทย์ กล้าหาญ*, สามารถ สว่างแจ้ง, ชัยวิชิต เขียรชนะ

Pramote Klahan*, Samart Swangjang, Chaiwichit Chianchana

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Technical Education, King Mongkut's University North Bangkok, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pramote.ab@gmail.com

*Tel: 081-945-0570

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู และ 2) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพดังกล่าว โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์องค์ประกอบสองขั้นตอน การวิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) จากกลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 286 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และระยะที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) จากกลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 314 คน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพเป็นเครื่องมือวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก รวม 33 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การวางแผน ติดตาม และประเมินสภาพปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 2) การเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างใกล้ชิด 3) การดูแลและให้คำปรึกษาโดยเข้าใจพฤติกรรมและบริบทชีวิตของผู้เรียน และ 4) การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน เห็นคุณค่าในตนเองและมองเห็นเส้นทางอาชีพที่ชัดเจน ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพฯ เห็นว่า องค์ประกอบทั้ง 4 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .612 - .930 และค่า R² อยู่ระหว่าง .375 - .865 ซึ่งสะท้อนถึงระดับความสัมพันธ์และอำนาจการอธิบายที่เหมาะสม ดัชนีความกลมกลืนของโมเดลส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี แม้บางค่า RMSEA มีแนวโน้มค่อนข้างสูง แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับ ดัชนีอื่นแล้ว โมเดลโดยรวมยังมีความเหมาะสม ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความตรงเชิงโครงสร้าง สามารถใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งมิติการป้องกันการดูแลเชิงจิตวิทยา และการส่งเสริมเส้นทางอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพครู, ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน, ครูอาชีวศึกษา

Abstract

This study aimed to: 1) Examine the components of teachers' competency in student support and assistance, and 2) Develop a model to enhance such competency through a two-step factor analysis procedure. The research was conducted in two phases. Phase 1 employed Exploratory Factor Analysis (EFA) with a sample of 286 teachers, using a questionnaire as the data collection instrument. Phase 2 applied Confirmatory Factor Analysis (CFA) with a sample of 314 teachers, utilizing a competency assessment form to validate the proposed structure. The findings revealed that teachers' competency in student support and assistance under the Office of the Vocational Education Commission comprises four main components with a total of 33 indicators: 1) Systematic planning, monitoring, and assessment of students' problems; 2) Close and attentive care and support for students; 3) Counseling and guidance based on an understanding of students' behaviors and life contexts; and 4) Inspiring students to recognize their self-worth and develop clear career pathways. The results of model development indicated that all four components were consistent with the empirical data. Factor loadings ranged from .612 to .930, and the squared multiple correlations (R^2) ranged from .375 to .865, reflecting appropriate levels of association and explanatory power. Most goodness-of-fit indices met acceptable criteria. Although some RMSEA values were relatively high, consideration of multiple fit indices suggested that the overall model remained appropriate. In conclusion, the developed model demonstrated structural validity and can serve as a systematic framework for enhancing teachers' competency in student support and assistance. It comprehensively integrates preventive measures, psychological support, and career development promotion, thereby contributing to effective and sustainable student development in vocational education contexts.

Keywords: Capacity-Building Model, Student Care and Support System, Exploratory Factor Analysis (EFA), Confirmatory Factor Analysis (CFA), Vocational Teachers

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา โดยเน้นให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความเป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีความสามารถตามความถนัดของตน ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงต้องทำหน้าที่อบรม บ่มเพาะ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี และดูแลผู้เรียนด้วยความใส่ใจ เมตตา และความเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4), 2562)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นในปิงบประมาณ 2568 - 2569 เพื่อยกระดับสมรรถนะครูให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครูด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบเส้นทางการเรียนรู้และเส้นทางอาชีพของผู้เรียน อันเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง “การศึกษาเท่าเทียม” และขับเคลื่อนนโยบายลดปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา (Zero Dropout) อย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม

แม้นโยบายระดับชาติดังกล่าวจะกำหนดทิศทางไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทอาชีวศึกษา ซึ่งผู้เรียนจำนวนหนึ่งเผชิญความเสี่ยงจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวยุทธศาสตร์เสี่ยง และแรงกดดันทางสังคม ส่งผลต่อการคงอยู่ในระบบการศึกษา ครูจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงผู้จัดการเรียนรู้ หากแต่ต้องเป็นผู้ดูแล ชี้นำ และสร้างแรงบันดาลใจทางอาชีพควบคู่กันไป อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมรรถนะครูที่ผ่านมา มักมุ่งเน้นด้านการจัดการเรียนรู้หรือเทคโนโลยีเป็นหลัก ขณะที่มิติด้าน “ศักยภาพการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ” ยังขาดกรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างที่ชัดเจน และขาดนิยามเชิงปฏิบัติการที่สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่องว่างทางวิชาการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะมีการศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนหรือบทบาทครูที่ปรึกษาในหลายมิติ แต่ยังคงงานวิจัยที่บูรณาการองค์ประกอบศักยภาพของครูในลักษณะองค์รวม พร้อมกำหนดตัวบ่งชี้เชิงประจักษ์ที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์เชิงนโยบาย เช่น การลดอัตราการออกกลางคัน หรือการเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษา งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนา “กรอบแนวคิดการเสริมสร้างศักยภาพครูด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน” ที่ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน และความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่สามารถตรวจสอบได้เชิงสถิติ เพื่อให้เกิดนิยามเชิงปฏิบัติการที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้วางแผนพัฒนาครู ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบาย Zero Dropout ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในสังกัดให้มีสมรรถนะสูง มีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะดิจิทัล เพื่อรองรับการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพ การดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นภารกิจสำคัญของโรงเรียน เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สหภาพดี ครอบครัวยุทธศาสตร์และความเครียด ซึ่งส่งผลต่อผู้เรียน การดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจึงไม่เพียงเน้นการสนับสนุน แต่รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด นอกจากนี้ ครูต้องใช้ทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในการช่วยผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหา และตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม แต่ในบริบทจริง ครูบางส่วนยังละเลยการดูแลผู้เรียน ส่งผลให้เกิดปัญหาการออกกลางคัน เช่น การตั้งครุภัณฑ์ก่อนวัยอันควร หรืออุบัติเหตุ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567)

ทั้งนี้ จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 จะกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพ ความเสมอภาค และการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งเน้นบทบาทครูในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ ครูบางส่วนขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจหรือแบบอย่างที่ดีได้เต็มศักยภาพ ขณะเดียวกัน การยกระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลและการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางใหม่ยังดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง ในบริบทอาชีวศึกษา ปัญหาที่ยับยั้งจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ครอบครัวยุทธศาสตร์และความเครียด และสหภาพดี ทำให้ผู้เรียนจำนวนหนึ่งมีความเสี่ยงสูงและต้องการการดูแลใกล้ชิด แม้ครูที่ปรึกษาจะเป็นกลไกหลักในการช่วยเหลือ แต่ยังคงขาดทักษะการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้เกิดปัญหาการออกกลางคัน อาทิ การตั้งครุภัณฑ์ก่อนวัย ปัญหาสุขภาพ และอุบัติเหตุ สะท้อนช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อันจะเป็นแนวทางพัฒนาครูให้มีความพร้อมในการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ลดการออกกลางคันตามนโยบาย Zero Dropout และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา พื้นที่วิจัยคือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ตั้งอยู่ใน จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และ จังหวัดตราด โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู โดยการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นในการศึกษา องค์ประกอบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 1 คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ตั้งอยู่ใน จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และ จังหวัดตราด ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 286 คน (Fabrigar, L. R. & Wegener, D. T., 2012) และ MacCallum, R. C. et al. ที่ได้เสนอแนะว่า ให้ใช้กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบไม่ต่ำกว่า 200 ถึง 250 คนเพื่อให้ผลการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลความเป็นจริง มากขึ้น (MacCallum, R. C. et al., 1999)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ตั้งอยู่ใน จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และ จังหวัดตราด ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 314 คน (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามความคิดเห็นในการศึกษาองค์ประกอบ ศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู ที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเลือกจากผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 11 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา คือ เป็นแบบประเมินศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ในขั้นตอนที่ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ขั้นตอนการเก็บข้อมูลสอดคล้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้งเชิงสำรวจและเชิงยืนยัน โดยใช้ระบบออนไลน์เป็นช่องทางหลัก เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความคิดเห็นในการศึกษาองค์ประกอบศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผ่านระบบออนไลน์

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผ่านระบบออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดล ทั้งในขั้นการสำรวจ องค์ประกอบและการยืนยันโครงสร้าง เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Hair, J. F. et al., 2010); (อาคม นาคน้อย และคณะ, 2568)

สถิติที่ใช้และการนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลแบบออนไลน์ จำนวน 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เพื่อสำรวจองค์ประกอบ (EFA) และระยะที่ 2 เพื่อยืนยันองค์ประกอบ (CFA) กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 286 คน (ระยะที่ 1) และ 314 คน (ระยะที่ 2) ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบแบบ Principal Axis Factoring (PAF) เนื่องจากมุ่งวิเคราะห์โครงสร้างแฝง และหมุนแกนแบบตั้งฉาก Varimax เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่มีความชัดเจนและตีความง่าย กำหนดเกณฑ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ไม่น้อยกว่า .50 และตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์หรือมี cross-loading สูงกว่า .30 ผลการทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลพบว่า ค่า KMO มากกว่า .80 และการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่าข้อมูลเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม AMOS โดยใช้วิธีประมาณค่า Maximum Likelihood (ML) ประเมินความสอดคล้องของโมเดลด้วยดัชนี χ^2/df , CFI, TLI, SRMR, RMSEA รวมถึง GFI และ AGFI โดยยึดเกณฑ์ $\chi^2/df < 3.00$, CFI และ TLI $\geq .90$, SRMR $\leq .08$ และ RMSEA $\leq .08$ ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลมีค่าดัชนีอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำรูปแบบองค์ประกอบศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู ที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ในระยะที่ 1 มาสร้างแบบประเมินศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า ข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์ โดยค่า KMO เท่ากับ .953 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่าตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์กันเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ การหมุนแกนองค์ประกอบแบบ Varimax ช่วยให้โครงสร้างองค์ประกอบมีความชัดเจน สามารถจัดกลุ่มตัวบ่งชี้ได้อย่างเป็นระบบ และเอื้อต่อการอธิบายศักยภาพครูด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการจัดตัวบ่งชี้เข้าองค์ประกอบ

องค์ประกอบ 1		องค์ประกอบ 2		องค์ประกอบ 3		องค์ประกอบ 4	
ตัวบ่งชี้	b	ตัวบ่งชี้	b	ตัวบ่งชี้	b	ตัวบ่งชี้	b
X38	0.806	X46	0.751	X1	0.692	X10	0.716
X37	0.767	X47	0.726	X6	0.662	X11	0.631
X29	0.741	X42	0.698	X3	0.652	X9	0.550

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการจัดตัวบ่งชี้เข้าองค์ประกอบ (ต่อ)

องค์ประกอบ 1		องค์ประกอบ 2		องค์ประกอบ 3		องค์ประกอบ 4	
X39	0.699	X45	0.677	X12	0.641		
X33	0.677	X48	0.669	X13	0.576		
X36	0.661	X41	0.609	X26	0.576		
X17	0.643	X40	0.605	X7	0.510		
X30	0.633	X44	0.594				
X35	0.604	X31	0.516				
X32	0.601						
X34	0.544						
X24	0.542						
X16	0.530						
X18	0.528						
ค่าไอเกน 24.364		ค่าไอเกน 2.437		ค่าไอเกน 1.987		ค่าไอเกน 1.342	

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวบ่งชี้ จำนวน 50 ตัว ที่นำมาวิเคราะห์ สามารถจัดกลุ่มเป็น 4 องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1.00 โดยองค์ประกอบทั้ง 4 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 33 ตัว ได้ร้อยละ 51.420 และสามารถจัดตัวบ่งชี้เข้าสู่องค์ประกอบได้ครบถ้วน ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อองค์ประกอบและจัดกลุ่มตัวบ่งชี้ใหม่ โดยพิจารณาจากลักษณะร่วมของตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ และเรียงลำดับตามโครงสร้างที่ได้จากการวิเคราะห์ ได้แก่ โครงสร้างศักยภาพ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ รวม 33 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้แต่ละตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง .510 - .806 แสดงถึงความเหมาะสมและความสัมพันธ์ในระดับปานกลางถึงสูง องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผน ติดตาม และประเมินสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ (PME) มี 14 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ (CSS) มี 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการดูแลและให้คำปรึกษาด้วยความเข้าใจพฤติกรรมผู้เรียน (CPC) มี 7 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจในการเห็นเส้นทางอาชีพ (CIS) มี 3 ตัวบ่งชี้ สรุป องค์ประกอบที่ค้นพบมีความชัดเจน ครอบคลุมมิติสำคัญของการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูในบริบทอาชีวศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูมาพัฒนาเป็นแบบประเมินและนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ก่อนวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในขั้นตอนที่ 2 ทั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านครูด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต่อไป

2. ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู ซึ่งได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ของแบบประเมินศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผนติดตามและประเมินสภาพปัญหาของผู้เรียนเพื่อการดูแลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ			
	b	SE	t	R ²
PME1 การประเมินการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามแผนพัฒนาผู้เรียนที่ต้องการดูแลพิเศษ	.686	-	-	.471
PME2 การวางแผนพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลและมีแนวทางจัดทำแผนพัฒนาเฉพาะผู้เรียนที่ต้องการดูแลพิเศษ	.793	.06	20.213**	.630

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผนติดตามและประเมินสภาพปัญหาของผู้เรียน เพื่อการดูแลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ			
	b	SE	t	R ²
PME3 การใช้เครื่องมือประเมินสภาพปัญหาของผู้เรียนด้านการเรียน พฤติกรรม และครอบครัวของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ	.699	.055	17.053**	.488
PME4 การใช้ข้อมูลจากจากฐานข้อมูลกลาง เพื่อติดตามดูแลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	.727	.063	15.376**	.529
PME5 การติดตามผลการช่วยเหลือ ตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน และบันทึกผลเป็นรายงาน	.657	.074	13**	.432
PME6 การใช้กิจกรรมเสริมช่วยพัฒนาผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง และการสร้างบทบาทให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	.804	.086	13.137**	.646
PME7 การมีความสามารถในการคัดกรองผู้เรียนแรกเข้า	.751	.069	13.029**	.564
PME8 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อช่วยให้ผู้เรียนปรับตัวในสถานศึกษา และสังคมได้ดีขึ้น	.788	.069	13.238**	.621
PME9 การเข้าใจระบบการดูแลผู้เรียนรายกลุ่มหรือรายห้อง	.769	.065	12.859**	.592
PME10 การคัดกรอง วิเคราะห์ และวางแผนช่วยเหลือผู้เรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างเป็นระบบ	.798	.078	13.315**	.636
PME11 การมีจิตวิทยาในการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน	.807	.073	13.269**	.651
PME12 การวางแผนดูแลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการดูแลที่ชัดเจน	.805	.068	13.4**	.648
PME13 การค้นหาศักยภาพและตัวตนของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ และสามารถสร้างแรงจูงใจ รวมถึงแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้ตรงจุด	.758	.074	12.596**	.575
PME14 การติดตามสุขภาพ และการตรวจสอบสารเสพติดของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ	.809	.082	13.277**	.654
Chi square = 89.397 (df = 43, p = .000), GFI = .962, AGFI = .906, RMR = .014, RMSEA = .059				
CSS1 การแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ดูแล ติดตาม ให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง ไม่ทอดทิ้งแม้ผู้เรียนมีปัญหา	.612	-	-	.375
CSS2 การแสดงออกถึงความใส่ใจ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ไม่ละเลยแม้นอกเวลาเรียน	.699	.087	14.653**	.489
CSS3 การใช้คำพูดเชิงบวก ในการให้คำแนะนำผู้เรียน	.644	.091	13.317**	.415
CSS4 การมีความเข้าใจในระบบการศึกษาเพื่อประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเหมาะสม	.771	.143	10.666**	.595
CSS5 การมีความเข้าใจในแนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน	.873	.13	12.845**	.763
CSS6 การช่วยเหลือผู้เรียนโดยอาศัยธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสำคัญ	.714	.142	10.374**	.510
CSS7 การมีทักษะในการรับฟังปัญหาของผู้เรียน	.882	.133	11.849**	.778
CSS8 การมีความรู้ ความเข้าใจวัยรุ่น เพื่อเสริมสร้างวิถีดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเหมาะสม	.868	.141	11.71**	.753
CSS9 การสร้างความรักและความไว้วางใจจากผู้เรียน	.846	.124	11.616**	.716
Chi square = 31.124 (df = 14, p = .005), GFI = .980, AGFI = .934, RMR = .005, RMSEA = .063				
CPC1 การมีความเข้าใจบทบาทของครูที่ปรึกษาในการดูแลผู้เรียน	.671	-	-	.450
CPC2 การเข้าไปแก้ไขปัญหาของผู้เรียนโดยทันทีและป้องกันการถูกชักจูงในทางที่ผิด	.633	1.011	12.243**	.401
CPC3 การดูแลติดตามพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งด้านการเรียนและความประพฤติ	.758	1.26	11.172**	.574
CPC4 การปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา และความขยันให้กับผู้เรียน	.781	1.229	12.873**	.610
CPC5 การดูแลเอาใจใส่เพื่อลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียน	.871	1.43	12.757**	.759
CPC6 การสื่อสารและให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความเข้าใจ	.843	1.399	14.397**	.710

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผนติดตามและประเมินสภาพปัญหาของผู้เรียน เพื่อการดูแลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ			
	b	SE	t	R ²
CPC7 การแนะนำและให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนมีปัญหาที่บ้านหรือส่วนตัว	.827	1.341	11.527**	.684
Chi square = 31.124 (df = 7, p = .005), GFI = .982, AGFI = .928, RMR = .005, RMSEA = .079				
CIS1 การเป็นผู้นำทางอาชีพ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเห็นเส้นทางอาชีพที่หลากหลาย	.783	-	-	.613
CIS2 การสร้างโอกาส เป้าหมายและแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับเส้นทางอาชีพและการทำงานในอนาคต	.930	.074	15.841**	.865
CIS3 การมีทัศนคติของครูให้ตระหนักถึงบทบาทในการดูแลผู้เรียนเหมือนดูแลลูกของตนเอง	.675	.074	12.306**	.456
Chi square = 2.965 (df = 1, p = .085), GFI = .983, AGFI = .898, RMR = .006, RMSEA = .149				

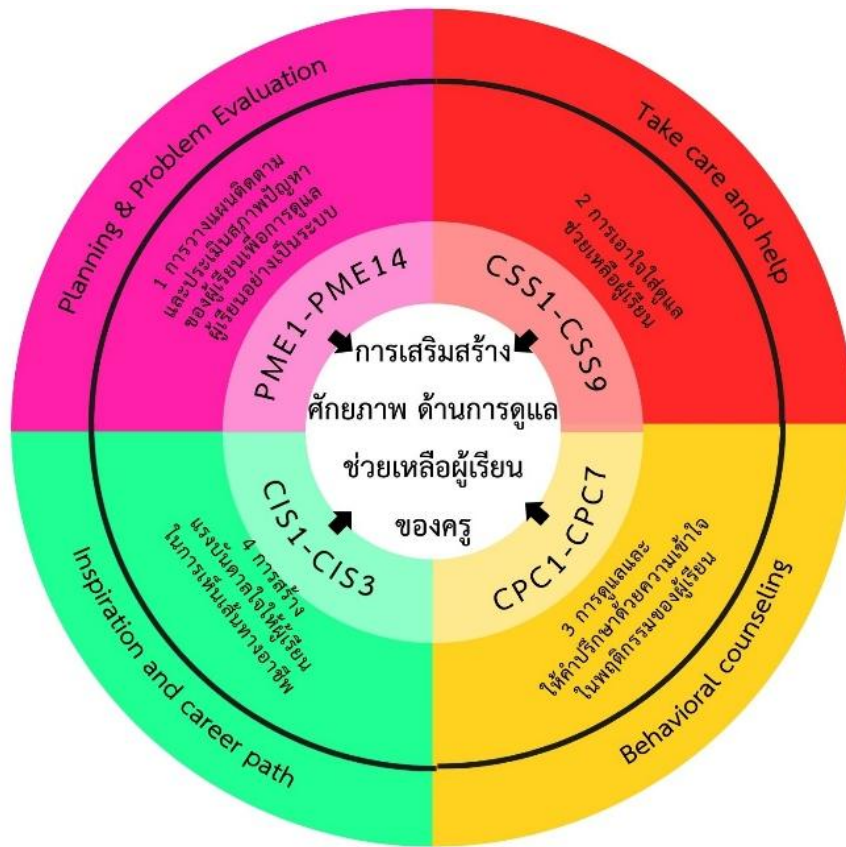
หมายเหตุ: b แทน น้ำหนักองค์ประกอบ SE แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน t แทน สถิติทดสอบที่ R² แทน ความเที่ยง หรือ ความเชื่อมั่น ***p < .001

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูทั้ง 4 องค์ประกอบ พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกข้อมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ถึงสูง (.612 - .930) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนความสอดคล้องกับองค์ประกอบแฝงตามกรอบแนวคิด ขณะที่ค่าความเชื่อมั่นรายข้อ (R²) อยู่ระหว่าง .375 - .865 แสดงถึงอำนาจการอธิบายความแปรปรวนในระดับเหมาะสม โดยภาพรวมดัชนีความสอดคล้องของโมเดลยืนยันว่าโครงสร้างเชิงทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการวางแผนติดตาม และประเมินสภาพปัญหา (PME) เน้นการติดตามสุขภาพและสารเสพติด การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา และการวางแผนดูแลอย่างเป็นระบบ ด้านการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ (CSS) มุ่งทักษะการรับฟัง ความเข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาการวิจัย ด้านการดูแลและให้คำปรึกษาโดยเข้าใจพฤติกรรม (CPC) เน้นการลดปัญหาออกกลางคันและการช่วยเหลือกรณีปัญหาส่วนตัว และด้านครูผู้สร้างแรงบันดาลใจด้านอาชีพ (CIS) มุ่งสร้างเป้าหมายทางอาชีพ ภาวะผู้นำ และทัศนคติเชิงบวกต่อผู้เรียน สรุปรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความชัดเจนทางโครงสร้าง สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถใช้เป็นกรอบพัฒนาศักยภาพครูเพื่อสนับสนุนการลดปัญหาการออกกลางคันได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า รูปแบบมี 4 องค์ประกอบ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวบ่งชี้ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .612 - .930 และค่า R² อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผน ติดตาม และประเมินปัญหาอย่างเป็นระบบ (PME) เน้นการติดตามสุขภาพ การป้องกันสารเสพติด และการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา องค์ประกอบที่ 2 ด้านการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ (CSS) มุ่งทักษะการรับฟังและความเข้าใจระบบดูแลผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 ด้านการดูแลและให้คำปรึกษาอย่างเข้าใจพฤติกรรม (CPC) เน้นการลดปัญหาออกกลางคันและการช่วยเหลือกรณีส่วนตัว และองค์ประกอบที่ 4 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจทางอาชีพ (CIS) มุ่งสร้างเป้าหมายภาวะผู้นำ และทัศนคติเชิงบวกต่อผู้เรียน โดยสรุป รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมเชิงโครงสร้าง และสามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพครูในบริบทอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ค้นพบมากำหนดเป็นรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน ติดตาม และประเมินสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ

2) การเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ 3) การดูแลและให้คำปรึกษาโดยเข้าใจพฤติกรรมผู้เรียน และ 4) การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเห็นเส้นทางอาชีพ โดยใช้ตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครู ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครู

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้มุ่งอธิบายโครงสร้างศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูอาชีวศึกษา และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน ติดตาม และประเมินสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ 2) การเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 3) การดูแลและให้คำปรึกษาโดยเข้าใจพฤติกรรมผู้เรียน และ 4) การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเห็นเส้นทางอาชีพ สะท้อนว่าการดูแลช่วยเหลือในบริบทอาชีวศึกษาเป็นกระบวนการเชิงระบบ ตั้งแต่การคัดกรอง วางแผน สนับสนุนเชิงจิตวิทยา จนถึงการพัฒนาเป้าหมายชีวิตและอาชีพ ในเชิงทฤษฎี องค์ประกอบด้านการวางแผนและติดตามสอดคล้องกับแนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนและการบริหารจัดการเชิงระบบ ขณะที่มิติการเอาใจใส่และการให้คำปรึกษาสัมพันธ์กับทฤษฎีพัฒนาการวัยรุ่นและการศึกษา ซึ่งเน้นความเข้าใจบริบทชีวิตเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงและการออกกลางคัน ส่วนมิติการสร้างแรงบันดาลใจสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและการพัฒนาอาชีพ โดยมีความโดดเด่นเฉพาะบริบทอาชีวศึกษาที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับตลาดแรงงานอย่างชัดเจน แม้ผลการวิจัยจะมีความสอดคล้องกับงานเดิมด้านการคัดกรองและการให้คำปรึกษา แต่ได้ขยายองค์ความรู้ด้วยการแยกมิติแรงบันดาลใจทางอาชีพเป็นองค์ประกอบเฉพาะ อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลแบบออนไลน์และข้อจำกัดด้านการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างอาจกระทบต่อความเป็นตัวแทนของประชากร

ในเชิงปฏิบัติ องค์ประกอบทั้ง 4 และตัวบ่งชี้ 33 ตัว สามารถใช้เป็นกรอบพัฒนาโปรแกรมอบรมครู เครื่องมือประเมินสมรรถนะ และเกณฑ์สนับสนุนนโยบายลดการออกกลางคัน (Zero Dropout) โดยบูรณาการการดูแลเชิงรุกกับการพัฒนาเป้าหมายอาชีพอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่า โครงสร้างที่ค้นพบสะท้อนบทบาทครูอาชีพศึกษาในฐานะผู้จัดการระบบดูแล ผู้ให้คำปรึกษา และผู้นำทางอาชีพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมาภรณ์ สนธิ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี (ประมาภรณ์ สนธิ, 2562) พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูประจำชั้นควรสังเกตความสามารถพิเศษของนักเรียนขณะเรียนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ บันทึกในแบบบันทึกข้อมูลนักเรียน หรือระเบียบสะสม มีการดำเนินการออกเยี่ยมบ้าน บันทึกผลการเยี่ยมบ้าน และการสัมภาษณ์จากผู้ปกครอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรวรรณ เลื่อนฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนพุทธจักรวิทยา (อีรวรรณ เลื่อนฤทธิ์, 2565) พบว่า กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) แนวทางในการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การประชุม การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการดำเนินงานตามแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC) และ 2) แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ยืนยันว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) การติดตามสุขภาพและตรวจสอบเสถียรภาพอย่างสม่ำเสมอ 2) ทักษะการรับฟังปัญหาของผู้เรียน 3) การดูแลเพื่อลดปัญหาการออกกลางคัน และ 4) การสร้างโอกาส เป้าหมายและแรงบันดาลใจด้านเส้นทางอาชีพ สะท้อนว่าโครงสร้างศักยภาพครูอาชีพศึกษาสอดคล้องกับบริบทที่ผู้เรียนมีความหลากหลายและเผชิญความเสี่ยงสูงทั้งด้านพฤติกรรม สุขภาพ และแรงจูงใจทางการเรียน ในเชิงทฤษฎีมิติการติดตามสุขภาพและสารเสถียรสอดคล้องกับแนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนและการป้องกันเชิงรุก ขณะที่ทักษะการรับฟังและการให้คำปรึกษาเชื่อมโยงกับทฤษฎีการปรึกษาและจิตวิทยาพัฒนาการ ซึ่งเน้นความไว้วางใจเป็นฐานของการปรับพฤติกรรม มิติการลดการออกกลางคันสัมพันธ์กับแนวคิดความผูกพันต่อสถานศึกษาและมิติแรงบันดาลใจทางอาชีพสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาอาชีพและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งมีความสำคัญเด่นชัดในบริบทอาชีพศึกษาที่มุ่งสู่ตลาดแรงงานโดยตรง แม้ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานเดิมด้านการคัดกรองและการให้คำปรึกษา แต่ได้เน้นมิติแรงบันดาลใจทางอาชีพอย่างชัดเจน อันสะท้อนอัตลักษณ์ของการอาชีพศึกษา อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลแบบออนไลน์และข้อจำกัดด้านการสุ่มตัวอย่างอาจกระทบต่อความเป็นตัวแทนของประชากรในเชิงปฏิบัติ ตัวบ่งชี้ทั้ง 33 ข้อ สามารถใช้เป็นกรอบสมรรถนะเพื่อประเมินและพัฒนาครู ออกแบบหลักสูตรรายองค์ประกอบ และสนับสนุนนโยบายลดการออกกลางคัน (Zero Dropout) โดยบูรณาการการดูแลเชิงป้องกันกับการสร้างเป้าหมายอาชีพอย่างเป็นระบบ สรุปได้ว่า ศักยภาพครูอาชีพศึกษาเป็นโครงสร้างแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงการดูแลพื้นฐาน การสนับสนุนเชิงจิตวิทยา การคงอยู่ในระบบ และการพัฒนาเส้นทางอาชีพเข้าด้วยกันอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานัส เวียงวิเศษ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบัวหลวงวิทยาคม (มานัส เวียงวิเศษ, 2564) พบว่า 1) องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบัวหลวงวิทยาคมมี 5 องค์ประกอบ 2) รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้รับการตรวจสอบยืนยัน และรับรองการสร้างรูปแบบ พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้รูปแบบมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) ผลการทดลองใช้การพัฒนารูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ผลการประเมินความเหมาะสม

ของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภากร แสงวงการ และฐิติวรดา พลเยี่ยม ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น (อาภากร แสงวงการ และฐิติวรดา พลเยี่ยม, 2564) พบว่า การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความมุ่งหมาย 3) กลไก 4) แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 4.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 4.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 4.3) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4.4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 4.5) ด้านการส่งต่อนักเรียน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาของอาชีวศึกษาเอกชน โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยประเด็นที่ 1 พบว่า ศักยภาพด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูอาชีวศึกษาเป็นโครงสร้างเชิงพหุมิติที่มีลักษณะเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน ติดตาม และประเมินสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ สะท้อนความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลวางแผน และติดตามผลอย่างเป็นขั้นตอน 2) การเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เน้นความใกล้ชิดและการช่วยเหลือที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละบุคคล 3) การดูแลและให้คำปรึกษาโดยเข้าใจพฤติกรรมผู้เรียน แสดงถึงทักษะการสื่อสาร การให้คำปรึกษา และการจัดการปัญหาโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และ 4) การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเห็นเส้นทางอาชีพ สะท้อนบทบาทครูในฐานะผู้นำทางความคิดและผู้ชี้แนะแนวอนาคต ทั้งสี่องค์ประกอบมีความเชื่อมโยงและสนับสนุนการคงอยู่ในระบบการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผลการวิจัยประเด็นที่ 2 พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสะท้อนบริบทการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษาอาชีวศึกษาอย่างชัดเจน โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญที่ควรเร่งส่งเสริม ได้แก่ การติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด การสร้างความไว้วางใจ การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา และการเสริมสร้างเป้าหมายทางอาชีพแก่ผู้เรียน จากงานวิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาควรนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการพัฒนาครู ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเสริมสร้างทักษะการรับฟัง การให้คำปรึกษา และการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้เรียน อันจะช่วยลดปัญหาการออกกลางคันและเพิ่มโอกาสความสำเร็จทางการศึกษาและอาชีพ 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายและแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาศักยภาพครูด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเข้ากับภารกิจหลักของสถานศึกษา พร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากร เครื่องมือ และระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลองหรือเชิงปฏิบัติการ โดยพัฒนาองค์ประกอบที่ได้เป็นรูปแบบหรือโปรแกรมพัฒนาครู และศึกษาผลต่อพฤติกรรม การคงอยู่ในระบบการศึกษา และความพร้อมด้านอาชีพของผู้เรียน เพื่อยืนยันประสิทธิผลในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวง ศึกษาธิการ.
- ธีรวัฒน์ เลื่อนฤทธิ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนพุทธจักรวิทยา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ศรีนครินทรวิโรฒ, 23(2), 230-248.
- ปรมาภรณ์ สนธิ. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก หน้าที่ 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มานัส เวียงวิเศษ. (2564). การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียนโรงเรียนบัวหลวงวิทยาคม. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 5(2), 252-263.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567). ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่องนโยบาย การพัฒนาอาชีวศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/hocOg>
- อาคม นาคน้อย และคณะ. (2568). องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา. ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 12(11), 149-160.
- อภากร แสงวงการ และฐิติวรดา พลเยี่ยม. (2564). การพัฒนาแนวทางดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน อาชีวศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 40(2), 122-134.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Fabrigar, L. R. & Wegener, D. T. (2012). *Exploratory factor analysis*. (1st ed.). New York: Oxford University Press.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. (7th ed.). London: Pearson Education.
- MacCallum, R. C. et al. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4(1), 84-99.